

Tamsalu piirkonna arengukava 2022-2027

Koostatud 2024

Sisukord

1. SISSEJUHATUS

2. PIIRKONNA ISELOOMUSTUS JA ANALÜÜS

2.1. Piirkonna iseloomustus

2.1.1. Kontekst ja statistilised näitajad

2.1.2. Olemasolevad ressursid

2.1.3. Seosed teiste arengukavadega

2.2. SWOT analüüs

2.2.1. Arengutegurite kirjeldamine

2.2.2. Arengutegureid arvestavate arengusuundade kavand

3. EESMÄRGID, TEGEVUSSUUNAD JA TEGEVUSED

3.2. Tegevussuunad ja arengueesmärgid

3.3. Tegevussuunad ja tegevused

3.3.1. Elukoht ja elukeskkond

3.3.2. Sport ja kultuur (sh huvitegevus ja vaba aeg)

3.3.3. Ettevõtlus, töö ja tööjõud

3.3.4. Turism

3.3.5. Sidusad kogukonnad

3.4. Tegevuskava 2024-2027

4. JUHTIMINE JA SEIRE

Lisa 1 – Arengukava koostamine

Lisa 2 – Sihtrühmade kaasamine

Lisa 3 – Statistika

Lisa 4 - Arengutegurite kirjeldamine SWOT

1. SISSEJUHATUS

Käesolev Tamsalu piirkonna (Tamsalu linn ja Uudeküla, Alupere, Naistevälja, Kaeva, Loksa, Savalduma, Araski, Sauvälja, Metskaevu, Põdrangu külad) arengukava on koostatud MTÜ PAIK LEADER ühisprojekti “Ükski küla pole üksi” raames perioodiks 2022 – 2027 (Lisa 1).

Arengukava koostamise käigus toimusid töötoad, kuhu olid kutsutud osalema piirkonna arengust huvitatud kogukonnaliikmed ja partnerid (Lisa 2 - sidusrühmade kaasamine). Ühiselt pandi kirja piirkonna tugevused, vajadused, probleemid ja soovitud tulemused. Korraldatud töötubadest koorus välja 10 liikmeline aktiivgrupp, kes kogus kõik mõtted kokku ja vormistas need arengukava dokumendiks.

Aastal 2024 ajakohastas aktiivgrupp arengukava.

Tamsalu piirkonna arengukava koosneb kolmest osast: piirkonna ülevaade, arengutegurite kirjeldus ja analüüs (SWOT), arengueesmärgid ja tegevuskava. Võtmevaldkondadena on kirjeldatud turism; ettevõtlus, töö ja tööhõud; sport ja kultuur; sidusad kogukonnad; elukoht ja elukeskkond. Iga valdkonna lõikes on välja toodud peamised arengueesmärgid ja planeeritud tegevuskava.

2. PIIRKONNA ISELOOMUSTUS JA ANALÜÜS

2.1. Piirkonna iseloomustus

2.1.1. Kontekst ja statistilised näitajad

Tamsalu linn asub Pandivere kõrgustiku keskosas, Rakverest ca 30 km edelas. Linna tagamaa on suhteliselt väike – ligikaudu 2500 elanikku. Tamsalut läbib Tallinn–Tartu–Valga raudtee. Tamsalu ja piirkonna külade ala kattub suures osas endise Tamsalu valla territooriumiga. Vt. joonis 1 ja 2.

Joonis 1. Endine Tamsalu vald kaardil

https://et.wikipedia.org/wiki/Tamsalu_vald#/media/Fail:Eesti_tamsalu_vald.png

Joonis 2. Lääne-Virumaa vallad 2007

https://et.wikipedia.org/wiki/Fail:L%C3%A4%C3%A4ne-Virumaa_vallad.svg

Tamsalu linnas asuvad kaubandus-, kultuuri-, spordi-, haridus-, teenindus- ja sotsiaalobjektid, mida kasutavad nii linna kui ka ümberkaudsete piirkondade elanikud. Tamsalus tegutseb Tapa valla Tamsalu halduskeskus. Tamsalu linn on oluline transpordi ühenduskoht lähipiirkonna elanikele. Tamsalu linna kui keskuse kõrval asuvad tugevad tõmbekeskused – Rakvere linn, Tapa linn ja Väike-Maarja. Tamsalu piirkonna statistilised näitajad on ära toodud lisa 3.

Esitatud andmete põhjal **võib järeldada, et Tamsalu piirkonna rahvaarv on langustrendis.** Kuigi väiksemate külade rahvaarv väheneb, siis Tamsalu linna rahvaarv on võrreldes 2018. aastaga kasvanud 14 inimese võrra. Tapa valla rahvastiku keskmine asustustihedus on 6,2 inimest km² kohta, mis on võrreldes Eesti keskmisega (30,3 in) väga madal. **Loomulik iive on viimased 10 aastat olnud negatiivne ning noorte osakaal rahvastikust on pidevalt langenud.** Seevastu on tõusnud pensionäride (63+) osakaal rahvastikust.

Ülalpeetavate määr on linnas 57,6 %. Lääne-Viru maakonnas on ülalpeetavate määr 56,5%, kusjuures linnades kokku 54,4% ning valdades 55,4%.

Ülalpeetavate osatähtsus Tamsalu linnas on tõusnud seoses loomuliku iibe vähenemisega, mis on iseloomulik Eesti vananevale rahvastikule. Tulevikus viib see eakate vanusegruppi ebaproportsionaalselt suurele osakaalule.

Demograafiline tööturusurve indeks on 1,19. Lääne-Viru maakonna linnades on tööturusurve indeks 1,06 ning valdades 1,34.

Demograafiline tööturusurve indeks võimaldab hinnata rahvastiku vanusstruktuuri tasakaalustatust ja piirkondade demograafilist taastootmispotentsiaali. Indeks arvutatakse järgmiselt: rahvastik vanuses 5–14 / rahvastik vanuses 55–64. Tamsalu linnas on tööturule minejaid rohkem kui tööturult lahkujaid. Üldiselt on Tamsalus viimastel aastatel vanusegrupp 0–14 kahanenud ning selle arvelt on tööturusurve indeks vähenenud.

Võib ennustada tulevikus Tamsalu piirkonna arengukavas nimetatud tugeva rahvastikupotentsiaali muutumist negatiivses suunas. Praegune suhteliselt väike pensioniealiste ja suur tööealiste osatähtsus võib väheneda. Selle tulemuseks on ühelt poolt väiksem konkurents kohalikul tööjõuturul, kuid teisalt samas ka oht maksubaasi vähenemisele. Seda saaks parandada tööjõu sissevooluga, muutes Tamsalu piirkonna elukeskkonnana võimalikult atraktiivseks.

2.1.2. Olemasolevad ressursid

Tamsalu piirkonnas on olemas kõik olulisemad teenused ja asutused. Looduslik keskkond on väga mitmekesine – jõed, järved, mäed, pargid, kõrge kvaliteediga põllu- ja metsamaad. Piirkonnas tegutsevad nii suuremad, kui ka väiksemad ettevõtted. Suurimateks nendest Tamsalu EPT, Leventek OÜ, JK Otsa talu jt. Tamsalu linnas asuvad apteegid, toidukauplused, raamatukogu, tankla, toitlustusasutused, hostel ning tervise- ja spordirajad. Oma teenuseid pakuvad pere- ja hambaarst, iluteeninidajad, ehitajad ja paljud teised.

Olulisteks vaatamisväärsusteks on Tamsalu 100 tamme park ja Tamsalu lubjaahjud, Säase mõisapark.

Atraktiivsust loob piirkonnas 2021.aastal renoveeritud Tamsalu Kultuurimaja, Spordikeskus, tervise- ja suusarjad, kergliiklusteed, discgolfirada ja madalseiklusrada ning Tamsalu kool koos staadionalaga ja lasteaed.

Piirkonnas tegutsevad erinevad kultuurikollektiivid, kes kogunevad peamiselt Tamsalu Kultuurimajas, spordihoones või koolimajas. Tegeletakse tantsimise, laulmise, käsitöö ja erinevate spordialadega. Tegevust jagub nii vanematele kui noorematele. Tamsalu kultuurimaja huviringides osaleb iganädalaselt ca 200 inimest vanuses 6-85 aastat. Lilli loovuskeskus on nooremale generatsioonile tegevusteks ja üritusteks. Ringide juhendajateks on kohalikud kogukonnaliikmed, kes soovivad oma teadmisi ja oskusi teistega jagada ning seeläbi piirkonna arengusse panustada. Selleks, et ühesuguste huvide ja eesmärkidega inimesi koondada, on loodud mitmeid seltse ja ühinguid: Tamsalu Noortekeskus, Tamsalu Pensionäride Ühing, MTÜ Tamsalu Kunst, Tamsalu Disgolfi klubi, Tamsalu Muuseumisõprade Selts, AO Suusaklubi, korvpalliklubi Tamsalu LosToros ja korvpalliklubi JaKon, võrkpalliklubi Tamsalu VK, Võitlusklubi Kyokoshin Tamsalu, MTÜ Tantsulaager, Tapa valla jalgpallikool MTÜ, AL Sport MTÜ, MTÜ Tamsalu Tantsija, MTÜ Kodutare, EELK Tamsalu Lunastaja kogudus, MTÜ Lustpill, MTÜ Team Karla, MTÜ Tamsalu NKKÜ-NMKÜ.

2.1.3. Seosed teiste arengukavadega

Tapa valla arengukavas aastateks 2022-2025 on välja toodud mitmeid piirkonnaga seotud probleeme. Olulisteks murekohtadeks on Tamsalu teede- ja tänavad, sh. Tamsalu-Porkuni kergliiklustee, haljasalad, vallale oluliste hoonete tingimused. Rakvere ja Tapa linna lähedus pakub tugevat konkurentsi kohalikele kultuuriasutustele ja sündmustele. Ühistranspordi korraldus ei toeta laste huvihariduse võimalusi küladest. Kultuuri-, spordi ja huvitegevuste taristu kohatine alakasutus (kõrgperioodil ruumipuudus). Puudub ülevaade, milliseid kultuuri- ja huvitegevusi elanikud sooviksid tarbida; kultuuri-, spordi ja huvitegevuse projektipõhine rahastamine, kvalifitseeritud tööjõu puudus ning kogukondade vähene koostöö.

Selleks, et olukorda parandada, planeerib Tapa vald 2022-2025 aasta jooksul teha mitmeid investeeringuid Tamsalu piirkonda. Nendeks investeeringuteks on:

- Tamsalu tänavate ja tänavavalgustuse rekonstrueerimine
- Tamsalu spordikeskuse ja terviseradade arendamine
- Tamsalu 100 tamme pargi arendamine
- Porkuni-Tamsalu kergliiklustee rajamise ettevalmistus

Pandivere koostööpiirkonna arengustrateegias 2024-2030 on sõnastatud piirkonna visioon: Pandivere on piirkond, millesse uskuda ja mille üle uhkust tunda

Koostööpiirkonnas on:

- Mitmekesine ja elujõuline ettevõtlus, pakkudes seejuures teenuseid nii elanikele kui külastajatele. Arukad külad – algatusvõimelised inimesed on võtnud vastutuse oma piirkonna tuleviku, mis vastab nüüdisaja ootustele, kujundamise eest.
- Inimesed kaasatud – kõiki, sh abivajajaid arvestatakse ega jäeta üksi.
- Uued ideed ja keskkonnasäästlikkus normiks.
- Traditsioonid hoitud.

Need kattuvad ka Tamsalu piirkonna strateegiliste eesmärkidega. Valdkondade arendamiseks on kavandatud erinevad meetmed - Tamsalu piirkonna MTÜdel ja ettevõtjatel on võimalik meetmetest taotleda erinevaid toetusi, et arendada sama valdkonda oma piirkonnas.

Lääne-Viru maakonna arengustrateegias 2023-2035 on arengu valdkondadena muuhulgas välja toodud

- “KULTUUR JA SPORT”, kus on eesmärkideks rohkem kvaliteetseid sündmusi, erinevate sihtgruppide vajadustega arvestamine luues paremaid võimalusi erinevatele sihtrühmadele

kultuuris osalemiseks ja füüsiliselt aktiivseks vaba aja sisukaks veetmiseks. Oluline on pakkuda maakonnas mitmekesised sportimisvõimalused erinevatele sihtgruppidele.

- “VABAÜHENDUSED”, kus on ühe eesmärgiks seatud – toimib vabaühenduste ja omavalitsuste koostöö ja ühistegevus. Olulisel kohal on kogukondade võimestamine, elanike osaluse kasvatamine kohaliku elu korraldamises.
- “ETTEVÕTLUS JA TÖÖHÕIVE”, kus on Tamsalu piirkonnaga kattuvateks eesmärkideks seatud suurem ettevõtlusaktiivsus ja töökohtade lisandväärtus ning ettevõtluskeskkonna arendamine. Võimalused turismi ja puhkemajanduse arendamiseks piirkonnas.

2.2. SWOT analüüs – Lisa 4

2.2.2. Arengutegureid arvestavate arengusuundade kavand

Tuginedes oma tugevustele, kasutame ära võimalused:

Hea ettevõtluskeskkond → Üldine majanduskeskkond soodustab piirkonnas elamist ja töötamist;

Vaba aja veetmise võimalused → Hea kultuuri- ja sporditaristu;

Tegusad MTÜd/organiseerijad → -Aktiivne kogukondlik suhtlemine, piirkonna sisese suhtluse/info liikumine, PAIK võimaluste ja vahendite kasutamine;

Piirkonnas on olemas kõik igapäevaeluks vajalikud teenused → Piirkonna atraktiivsus elukeskkonnana. Aktiivse elanikkonna kasv;

Rahulik ja turvaline elukeskkond → Piirkonna atraktiivsus elukeskkonnana. Aktiivse elanikkonna kasv;

Vaba aja veetmise võimalused → Piirkonna atraktiivsus elukeskkonnana lastega peredele;

Vaba aja veetmise võimalused → Hoogustunud siseturism Eestis;

Hea internetiühendus → Kaugtöö võimalused;

Hea ühistranspordiühendus → Logistiliselt hea asukoht;

Kasutades võimalusi ületame oma nõrkused:

Hoogustunud siseturism Eestis – Vähene turism - pole leitud võimalusi siseturismi arendamiseks → Uus motivatsioon turismitaristu ja -teenuste arendusele;

Ettevõtluskeskkonna arendamine → Paiknemine piiril (sisemine ääremaa) muutub väheoluliseks – kaugtöökohad; olemasoleva väärindamine;

Aktiivne kogukondlik suhtlemine → Killustatus väheneb; suurüritused, ühisüritused koos lähipiirkondadega;

Erinevate toetusmeetmete kasutamine, koostöö kohaliku omavalitsusega - uute huvi-ja spordiringide loomine piirkonda → lahendame puudulikud vaba aja veetmise võimalused kõigile vanuserühmadele;

100 tamme park ja lubjaahjud → leiame täiendavaid rakendusi oma kogukonnale ja külalistele;

Kasutades oma tugevusi vältime ohtusid:

Rahulik ja turvaline elukeskkond → Elanikkonna kasv → väheneb suurlinnade kui tõmbekeskuste mõju piirkonnale;

Hea ettevõtluskeskkond → võimalused töötuse vähendamiseks;

Hea rongiühendus Tallinna ja Tartuga → Tamsalu piirkonnas elavatel kvalifitseeritud spetsialistidel avanevad täiendavad võimalused erialase töö leidmiseks;

Rahulik ja turvaline elukeskkond; Tamsalus gümnaasium ja lasteaed → Head eeldused uute perede kolimiseks piirkonda (vältime rahvaarvu vähenemist), väheneb tööjõupuudus;

Kinnisvara saadavus nii elamiseks kui ettevõtluse arendamiseks → võimalus meile elama asuda;

Energia julgeolek – ressurss ja saadavus → paraneb ettevõtluskeskkond;

Täiendavaid võimalusi oma nõrkuste ületamiseks ja ohtude vältimiseks:

Koostöö/suhtlemine omavalitsusega liikumisteede, ühistranspordi ja arstiteenuse jätkumiseks;

Üldine elukeskkond piirkonnas on hea – tuleb leida võimalused selle säilitamiseks ja arendamiseks ning piirkonna maksimaalse potentsiaali kasutamiseks;

Kasvatame lastest ja noortest aktiivse, osavõtliku elanikkonna vaba aja veetmise võimaluste parendamisega → loome hea ja mugava elukeskkonna lastega peredele, suurendame piirkonna atraktiivsust → vähendame külade tühjaks jäämise ohtu;

2022. aastal toimunud arutelude tulemusena selgusid **fookusteemad (võtmevaldkonnad, tegevussuunad)**, millega tegelemine on kogukonna hinnangul vajalik piirkonna elu arendamiseks.

2024. aasta kohtumiste jooksul täiendati fookusteemasid:

Elukoht- ja elukeskkond

Sport ja kultuur

Ettevõtlus, töö ja tööjõud

Turism

Sidused kogukonnad

3. EESMÄRGID, TEGEVUSSUUNAD JA TEGEVUSED

3.1. Visioon

Tamsalu piirkonnas on aastaks 2030+ kaasaegne ja turvaline elukeskkond konkurentsivõimelise ettevõtluse ja ajakohase taristuga.

Piirkonnas tegutseb ühtehoidev ja ettevõtlik kogukond, kes panustab aktiivselt ühistegevustesse ja piirkonna arengusse.

Kodu rajamise või soetamise võimalused on atraktiivsed ka suuremates keskustes töötavatele inimestele. Hea rongiühendus sobib nii kohalikule kui külalisele.

Kooliharidus on konkurentsivõimeline.

Vabaaja veetmise võimalused ning kultuuri ja spordirajatised on mitmekülgsed ja huvilisele kättesaadavad.

Hea keskkond lisab tervena elatud aastaid ja pikendab elukaart.

3.2. Tegevussuunad ja arengueesmärgid

Elukoht- ja elukeskkond

Hea mainega elukeskkond on turvaline. Tamsalu ja selle piirkonna külad on heakorrastatud ja taristu kaasajastatud. Tamsalus ja selle ümbruses on mõtestatud kergliiklusteede võrgustik. Oma kvaliteetaega on igal ajal võimalik millegagi sisustada.

Sport ja kultuur (sh huvitegevus ja vaba aeg)

Piirkonnas on rikkalik kultuurikeskkond ja motiveeritud mitmekesised sportimise ja vaba aja veetmise võimalused.

Ettevõtlus, töö ja tööjõud

Piirkonnas on atraktiivne ettevõtluskeskkond ja rohkelt aktiivseid ettevõtteid, siin elab ja töötab piisavalt kvalifitseeritud spetsialiste. Võimalus olla ise aktiivne ja hoida töötasu määr vähemalt vabariigi keskmisel tasemel.

Turism

Piirkond on omapärane ja atraktiivne turismisihtkoht, kus tegutsevad aktiivsed väikeettevõtted – piirkonna mainekujundajad. Looduse - kultuuri - ja sporditurism.

Sidusad kogukonnad

Meil on palju aktiivseid kogukondasid, mis teevad koostööd ning kellede tegevusse on kaasatud kõikide ühiskonnagruppide esindajad.

3.3. Tegevussuundade ja tegevused

3.3.1. Elukoht ja elukeskkond

- Tamsalu piirkonna hoonete ja rohealade korrastamine;
- Turvalise elukeskkonna loomine vastavalt erinevate vanuserühmade vajadustele;
- Ohutu ja keskkonnasäästliku ühenduse loomine Tamsalu ja Porkuni vahel;

Tulemusmõõdikud

- Tegevuspaikade kasutusnäitajad (osalejate arv; ürituste arv; treeningrühmade, ringide arv, sihtgruppide struktuurimuutused).
- Rahvastikustatistika muutused
- Arvamusküsitluste tulem
- Keskkonnateadliku käitumise osalusnäitajad (nt küsitluste ja jälgimise kaudu).
- Rajatud kergliiklustee kilomeetreid
- Miljööväärtuse võrdlev visuaalne hindamine
- Turvalisusnäitajad (juhtumid, rikkumised)

3.3.2. Sport ja kultuur (sh huvitegevus ja vaba aeg)

- Huvitegevuse arendamine kõigile vanuserühmadele
- Mainekujunduse-, kultuuri- ja spordisündmuste korraldamine
- Tamsalu noortekeskuse kaasajastamine
- Kultuurimaja pargi ja Tammepargi arendamine
- Tamsalu endise Säase karjääri ala arendamine – madalseiklusraja, kiige jms taristu loomine
- Terviseradade ja spordiväljakute arendamine
- Tamsalu Meritsa maja korrastamine ja kasutusotstarbe laiendamine
- Tamsalu Muuseumi ekspositsiooni arendamine - koduloo kogumine

Tulemusmõõdikud

- Tegevuspaikade kasutusnäitajad (osalejad; üritused; treeningrühmad, ringid, sihtgruppide struktuurimuutused)
- Võrdlev visuaalne hindamine

3.3.3. Ettevõtlus, töö ja tööjõud

- Atraktiivse ettevõtluskeskkonna loomine
- Tamsalu teenusettevõtluse arendamine mitmeid teenuseid pakkuvaks keskuseks
- Teeninduskeskuse (Tehnika tn1) edasiarendamine kompleksiks – väljaehitamata hooneosa kasutuselevõtmine.
- Toimiva koostöö loomine ettevõtjate, kohaliku kogukonna ning KOVi vahel
- Piirkonna ettevõtjate tutvustamine ja tunnustamine
- Piirkonna turundamine spetsialistidele, spetsialistide motivatsioonipaketi väljatöötamine koostöös KOVga (õpetajad, perearst, apteek jm)
- Ettevõtluskoolituste ja -ürituste korraldamine.
- Ühistransport sh raudtee ja selle lähi infrastruktuuride läbimõtlemine, vajaduste kaardistamine ning nendega arvestamine

Tulemusmõõdikud

- Teenuste olemasolu andmed; uued teenused.
- Töökohtade dünaamika muutuste registreerimine.
- Ettevõtjate, kogukonna ja KOV ühistegevuse andmed.
- Ettevõtjatele suunatud sündmuste statistika.

3.3.4. Turism

- Piirkonna oma turismisuuna arendamine - sporditurism, loodusturism, paeriik allikate allikal, agroturism ning ajalooturism
- Sündmusturismi arendamine läbi uute kultuuri ja spordiürituste sarjade
- Ülevallaliste (maakondlike) sündmuste korraldamine Tamsalu piirkonnas

- Olemasolevate turismiobjektide arendamine ja turundamine - Tamsalu lubjaahjud, Tamsalu kultuurimaja, Tamsalu 100 tamme park, Meritsa maja, terviserajad jne.
- Teeninduskeskuse (Tehnika tn 1) edasiarendamine kompleksiks – väljaehitamata hooneosas turismiteenuste arendamine
- Uute turismiatraktsioonide loomine piirkonda
- Piirkonna turismi- ja majutusettevõtete arendamine
- Turismiinfo süsteemne uuendamine koostöös maakonna turismiorganisatsioonidega ja kohaliku omavalitsusega
- Tamsalu piirkonna väärtustamine – mainekujundus läbi erinevate ürituste korraldamise
- Koostöö Porkuni, Vajangu ja Väike-Maarja piirkondadega
- Puhkealade arendamine
- Kergliiklusteede arendamine/ Ühendus Porkuni ja Väike-Maarjaga

Tulemusmõõdikud

- Erinevates infokanalites piirkonna kajastamise jälgimine ja hindamine
- Turismi soodustavate tegevuste ja sündmuste arv; osalejate arv
- Piirkonna külastusnäitajad
- Uute tegevuspaikade ja atraktsioonide arv ja kasutusnäitajad
- Turismiteenuste pakkujate arv

3.3.5. Sidusad kogukonnad

- Aktiivsete kogukonnaliikmete motiveerimine ja tunnustamine
- Kogukonnale ühtse info vahetuse parendamine (nt Tamsalu Facebooki grupp, infoviidad)
- Koolituste korraldamine kogukonna, seltside ja ühingute liikmetele (nt projektikirjutamise koolitus)
- Piirkonna külade ja linna kogukondade lähendamine läbi ühisürituste korraldamise
- Noorte kaasamine projektidesse ja mittetulundusühingute tegevusse, et tagada ühingute jätkusuutlikus

Tulemusmõõdikud

- Suhtluskanalite toimimise jälgimine, hindamine ja kasutajate arv
- Kogukonnaürituste arv ja osalusnäitajad; sihtgruppide struktuuri näitajad

3.4. Tegevuskava 2024-2027

Tegevuskava kajastab kogukonna ootusi piirkonna tegemisteks ilma ajalise täpse määratlemiseta. Markeeritud on tegevused, mille algatamise ja elluviimisega saadakse ise hakkama nii kogukonna liikmete, - ühenduste kui ettevõtjate poolt ja millistele tegevustele oodatakse kohaliku omavalitsuse panustamist ja initsiatiivi näitamist.

Tegevuskava on pidevas seires olev dokument, millist vastavalt vajadustele ja võimalustele muudetakse ning see on eeldatavalt kogukondlikuks sisendiks kohaliku omavalitsuse eelarve koostamisel.

Tegevuskava viiakse ellu koostöös Tapa Vallavalitsuse, kohalike MTÜ-de, OÜ-de ja teiste kogukonna liikmetega.

Tegevuskava aastateks 2024-2027:

Elukoht- ja elukeskkond

Tegevus	Aeg	Elluviija
Tamsalu Kultuurimaja ja Spordihoone ja Tamsalu Kooli energiatõhusamaks muutmine	2024-2027	KOV
Teeninduskeskuse (Tehnika tn 1) edasiarendamine kompleksiks – väljaehitamata hooneosa kasutuselevõtmine (majutus; teenindus vm), ligipääsetavuse tagamine - lifti(de) paigaldus.	2024-2027	KOV, ettevõtjad
Tamsalu terviseradade arendamine sh. terviseradade valgustuse uuendamine, stardimaja, kalgumäe ehitus, rolleri raja pikendamine	2024-2027	Huvigrupid, KOV
Väliürituste korraldamiseks tingimuste loomine Tamsalu 100 tamme pargis (elekter, tualetid, valgustus, toitlustus, Kukulossi katuse ehitus, välilava võimalus)	2024-2027	Huvigrupid, KOV
Tamsalu puhkeala väljaarendamine (keskväljaku lahendus / 100 tamme park / kultuurimaja park)	2024-2027	KOV, ettevõtjad
Uudeküla- Porkuni, Sääse-Porkuni kergliiklustee rajamine vajadusel etapiviisiliselt	2027+	KOV
Liikumispuudega ja eakatele on tagatud juurdepääs ja liikumisvõimalused - kaldteed, käsipuud elamute ja	2024-2027	KOV, ettevõtjad,

ühiskondlike hoonete juurde		KÜ-d
Tänavavalgustuse taristu kaasajastamine, rekonstrueerimine, laiendamine, sh mobiilsete taastuenergiaal töötavate (päike ja tuul) valgustite paigaldamine (KOV)	2024-2027	Huvigrupid, KOV
Spordiväljakute valgustuse parendamine	2024-2027	KOV
Prügimajade rajamine	2024-2027	KOV

Sport ja kultuur (sh huvitegevus ja vaba aeg)

Tegevus	Aeg	Elluviija
Tamsalu skatepargi/pumptracki, tenniseväljaku, vabaaja veetmise ala rajamine koostöös KOViga	2025-2027	KOV
Sportlike eluviiside populariseerimine noorte seas, jätkusuutlike trennide/ringide loomine	2024-2027	Huvigrupid, KOV
Spordihoone kasutusotstarbe laiendamine, uute tegevuste, spordiürituste, huviringide loomine	2024+	Huvigrupid, KOV
Tamsalu Kulturimaja pargis asuvate pallimänguväljakute kaasajastamine	2024	KOV
Tamsalu muuseumi / Meritsa maja korrastamine ja arendamine Tamsalu piirkonna mäluksuseks	2024-2027	Huvigrupid; KOV
Tamsalu terviseraja valgustuse uuendamine	2024	KOV

Ettevõtlus, töö ja tööjõud

Tegevus	Aeg	Elluviija
Piirkonna ettevõtete ja nende tegevusalade kaardistamine	2024-2027	KOV
Olemasolevate teenuste säilitamine	2024+	ettevõtjad
Ettevõtluse soodustamine piirkonnas - olemasolevate ruumide kasutusse võtmine, taristu korrastamine	2024-2027	ettevõtjad

Turism

Tegevus	Aeg	Elluviija
Piirkonna turismiettevõtete kaardistamine ja toetamine	2024-2027	KOV, ettevõtjad
Piirkonna turismiobjektide kaardi/infostendi uuendamine	2024-2027	KOV
Tamsalu terviseradade arendamine	2024-2025	KOV

Sidusad kogukonnad

Tegevus	Aeg	Elluviija
Piirkonna kogukondliku arengustrateegia edasiarendamine sh toetusmeetmeteks ettevalmistumine	2024-2027	ettevõtjad, huvigrupid, KOV
Regulaarsed vajaduspõhised kokkusaamised	2024-2027	huvigrupid
Koolitused kogukonna liikmetele	2024-	huvigrupid

4. JUHTIMINE JA SEIRE

Tamsalu piirkonna (Tamsalu linn ja Uudeküla, Alupere, Naistevälja, Kaeva, Loksa, Savalduma, Araski, Sauvälja, Metskaevu, Põdrangu külad) strateegia elluviimist juhib käesoleval perioodil huvigruppidest välja kujunenud aktiivgrupp.

Strateegias kavandatud tegevuste ja projektide planeerimine, projektide läbiviimine strateegias kavandatud eesmärkide täitmiseks toimub koostöös piirkonna MTÜde, ettevõtjate ja asutuste vahel (kultuurimaja, seltsimajad) vastavalt valdkonnale ja huvirühmadele. Strateegiat tutvustatakse piirkonna üritustel.

Strateegia tegevuskava ja eesmärkide täitmine vaadatakse üle üks kord aastas. Selleks kutsutakse kokku töögrupp partnerite ja huvirühmade esindajatest ning kavandatakse edasised tegevused. Strateegiat ajakohastatakse, muudetakse ja täiendatakse vastavalt vajadusele, toimunud muutustele. Kokku kutsutud töögrupis otsustatakse ka järgmisel aastal arengukava elluviimise, seire ja muutmise eest vastutaja-eestvedaja.

Uue strateegia koostamine algatatakse kehtiva strateegia eesmärkide täitumisel või vähemalt 1-2 aastat enne strateegia perioodi lõppu.

Lisa 1

Arengukava koostamine

Tamsalu piirkonna arengukava on valminud „Arukate külade arenguprogrammi“ raames. VIIDE Arukate külade (Smart Villages) puhul on tegemist Euroopa Komisjoni initsiatiiviga innovaatiliste lahenduste juurutamiseks küla tasandil. Kontseptsiooni rakendatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika raames liikmesriikide maaelu arengukavade ja strateegiakavade meetmete kaudu. Euroopas piloteeritakse arukate külade kontseptsiooni projektide Smart Rural 21 (<https://www.smartrural21.eu/>) ja Smart Rural 27 raames. Eestis rakendatakse arukate külade lähenemist esmakordselt 13 Leader tegevusrühma koostööprojekti „Arukate külade arenguprogramm“ raames.

Strateegia koostamise protsessis viidi esimeses etapis 2021. aastal läbi 6 töötuba, mille eestvedajateks olid MTÜ PAIK LEADER tegevjuht Tõnu Kiviloo ja arenduskonsultant Indrek Kärner. Esimese etapi kaasatud piirkonnad Arukad külad projekti raames olid: Vajangu ja 8 piirkonna küla; Kiltsi-Ebavere-Vao piirkond; Laekvere piirkond – endise Laekvere valla piires; Porkuni. Töötubadesse olid kaasatud kõikide huvigruppide esindajaid – kohalikud elanikud, ettevõtjad, MTÜde liikmed, valla esindajad jt. Töötubades kaardistati piirkonna hetkeolukord, leiti võtmevaldkonnad, millega tuleb tegeleda, seati arengueesmärgid ja kavandati tegevusi nende saavutamiseks. Töötubadest koorus välja aktiivgrupp, kes koostas esialgse Tamsalu piirkonna arengukava. Aastal 2024 jätkas aktiivgrupp arengukava täiustamist ja kaasajastas olemasolevad andmed.

Lisa 2

Sihtrühmade kaasamine

Tamsalu piirkonna Arukate külade arutelude ja strateegia koostamisega alustati 2021. a alguses. Peamiselt toimusid "Meie külad - väärt paik 2030+" Koostööprojekt „Arukad külad“ arutelud ja töötoad suunal Vajangu ja Porkuni, kus osalesid elanikud igast sealse piirkonna külast. 2022. aasta kevadsuvel alustati Tamsalu piirkonna töötubadega, millised viidi läbi Tehnika tn 1a III korruse saalis ja Voore puhkekeskuses. Töötubades osalesid – Tamsalu, Uudeküla, Alupere, Naistevälja, Kaeva, Loksa, Savalduma, Araski, Sauvälja, Metskaevu, Põdrangu esindajad ja KOV ametnikud.

Arutelude toimumisest teavitati piirkonna elanikke läbi sotsiaalmeedia ja kuulutuste tahvli – osaleda said kõik, kes soovisid ja kelleni teave jõudis. Lisaks toimusid aktiivsemate osalejatega väiksemad arutelud, kus valmistati ette strateegia protsessi jaoks vajalikud eeltööd, arutleti kerkinud teemade ja võimalike lahenduste üle, täiendati, täpsustati ja viimistleti koostatud strateegiat. Toimunud töötubades kaardistati elu Tamsalu piirkonnas, leiti positiivsed küljed, sõnastati juurprobleemid, millest tuletati tegelemist vajavad võtmevaldkonnad. Oktoobris 2021 osaleti ka Pandivere LEADER tegevusrühma strateegia koostamise seminaril Tamsalu kultuurimajas, kus tutvuti Pandivere piirkonna teiste Arukate külade koostööprojektis osalejatega ja tutvustati oma piirkonna projekti seisu.

Partnerite kaasamine

Tamsalu piirkonna arengukava koostamisel osalesid piirkonnas tegutsevad MTÜd, ettevõtjad ja elanikud – strateegia ja Arukate külade projekti eestvedajaks kujunes kuni 10 liikmeline aktiivgrupp Tamsalu elanikest. Aruteludel ja töötubades on osalenud ka valla esindajad.

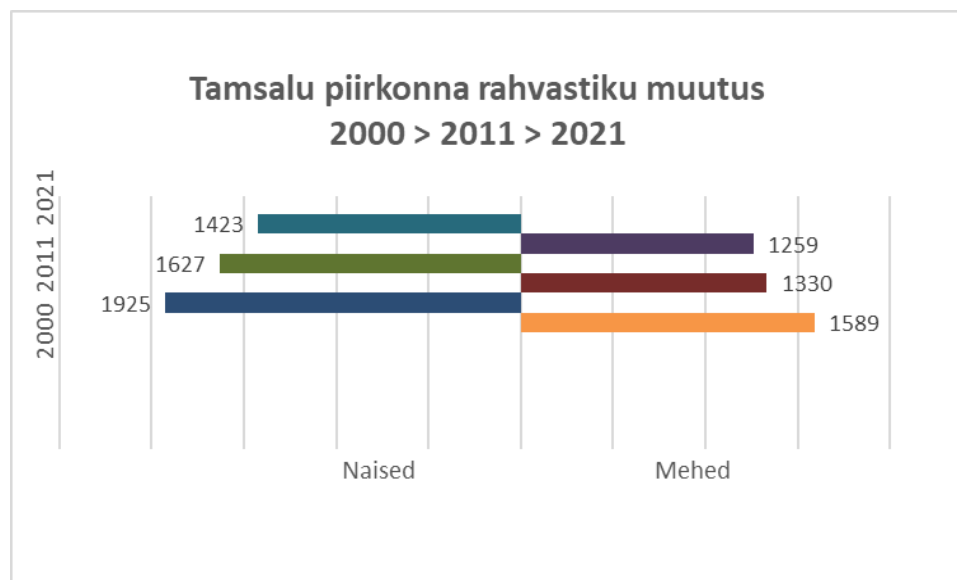
- 16. september 2022 edastati koostatud strateegia kohalikule omavalitsusele.
- 14. oktoober 2022 tutvustati Tamsalu piirkonna arengukava partneritele ja esitleti MTÜ PAIK üldkoosolekul.

Lisa 3 - Statistika

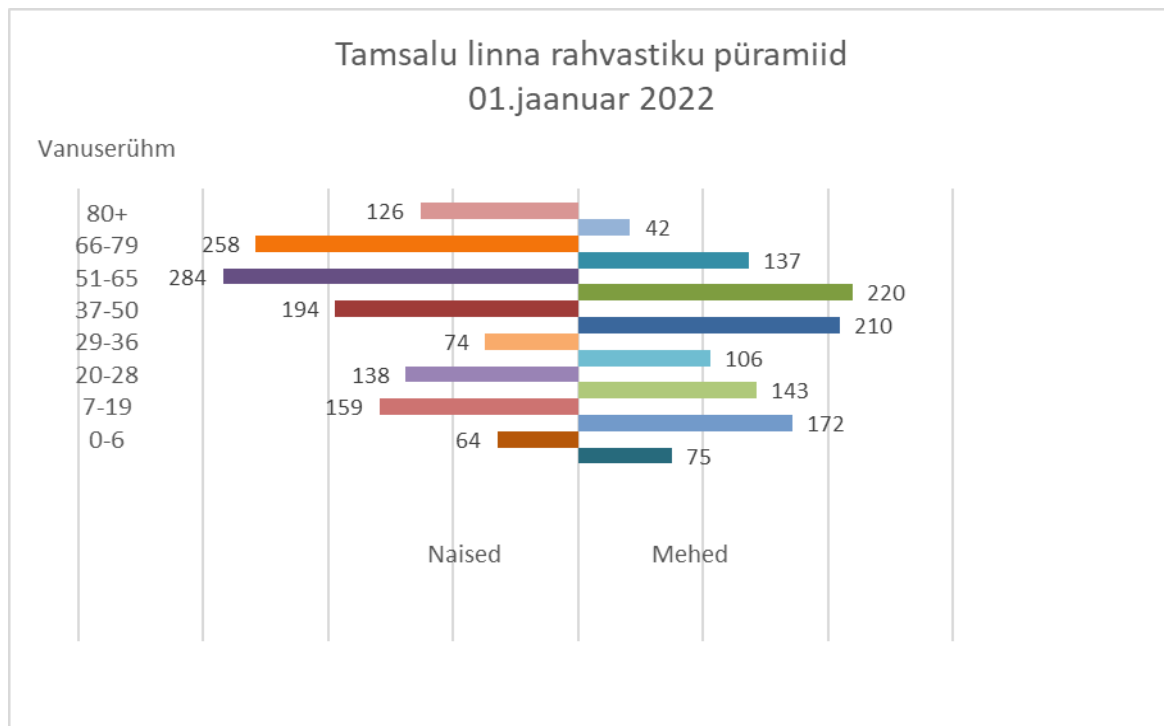
Tabel 1. Tamsalu piirkonna suuremate asulate rahvastik 2018-2022

RLV003: RAHVASTIK Sugu, Elukoht, Aasta ning Vanuserühm											
		2000			2011			2021			2021
		0-17	18-64	65 ja vane	0-17	18-64	65 ja vane	0-17	18-64	65 ja vanemad	
Mehed	..Tapa vald	1763	3914	745	1212	3469	767	1028	3189	915	5132
1	1315 Araski küla	0	1	1	0	0	0	.	.	.	#VALUE!
1	2345 Järvajõe küla	6	13	1	3	6	2	0	10	4	14
1	4470 Loksa küla	4	12	2	3	14	3	4	11	8	23
1	6491 Põdrangu küla	23	27	3	10	17	4	8	13	4	25
1	7481 Savalduma küla	3	9	3	0	8	2	0	13	4	17
1	8132 Tamsalu linn	390	867	146	253	749	177	211	707	206	1124
1	8754 Uudeküla	12	34	6	5	31	7	6	25	10	41
	Statistikaamet										

		2000			2011			2021			2021
		0-17	18-64	65 ja vane	0-17	18-64	65 ja vane	0-17	18-64	65 ja vanemad	
Naised	..Tapa vald	1784	4209	1658	1118	3522	1684	929	3036	1807	5772
	1315 Araski küla	0	1	0	0	0	1	.	.	.	#VALUE!
	2345 Järvajõe küla	4	7	3	3	5	4	4	6	0	10
	4470 Loksa küla	9	11	5	6	13	4	4	9	5	18
	6491 Põdrangu küla	17	28	17	13	21	9	4	23	8	35
	7481 Savalduma küla	2	10	6	1	6	3	0	5	6	11
	8132 Tamsalu linn	434	951	331	258	806	401	201	682	397	1280
	8754 Uudeküla	4	26	16	6	22	10	12	24	6	42

Joonis 3. Tamsalu piirkonna rahvastiku muutus 2000 - 2021 (Statistikaamet)

Joonis 4. Tamsalu linna rahvastiku püramiid 1.01.2022 (Statistikaamet)

Tabel 2. Registreeritud töötud (Statistikaamet)

	Registreeritud töötud (kuude keskmine)		Registreeritud töötud 1000 elaniku kohta	
	2018	2022	2018	2022
Kogu Eesti	30800	46027	23,3	34,6
LÄÄNE-VIRU MAAKOND	1358	1867	22,7	31,8
Tapa vald	287	409	26,0	37,5
Väike-Maarja vald	148	169	24,9	29,8
PAIK keskmine	217,5	289	25,4	33,7

Tabel 3. Brutotulu (Statistikaamet)

		Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu, eurot	Brutotulu saajad
2017	Kogu Eesti	€1 155,0	528735
	LÄÄNE-VIRU MAAKOND	€1 029,8	23766
	Tapa vald	€994,9	4167
	Väike-Maarja vald	€989,0	2264
2021	Kogu Eesti	€1 475,1	532667
	LÄÄNE-VIRU MAAKOND	€1 288,6	21945
	Tapa vald	€1 212,5	3700
	Väike-Maarja vald	€1 232,3	2075

2.2.1. Arengutegurite kirjeldamine SWOT

Sisemised tugevused	Sisemised nõrkused
Rahulik ja turvaline elukeskkond. Üldine teede ja tänavate seisukord on hea, vähe kuritegevust Tegusad MTÜd/organiseerijad. MTÜ-d nii küla liikumisele kui ka erinevas vanuses lastele, täiskasvanutele ja vanuritele. Piirkonnas on olemas kõik igapäevaeluks vajalikud teenused: arst, apteek, kauplused, raamatukogu, juuksur, saun, ühistransport jm. Tamsalus kool ja lasteaed. Koolimaja ja lasteaiahooned on renoveeritud, kaasaegse sisutusega, sõidab koolibuss. Hea ettevõtluskeskkond. Ajalooliselt väljakujunenud tugev tööstuse- ja põllumajanduspiirkond. Vaba aja veetmise võimalused. Tamsalu spordihoone ja ujula, discgolfi rada, terviserajad, Tamsalu kultuurimaja, pallimänguväljakud, madalseiklusrada, rullirada, Uudeküla liuväli, staadion, skatepark, 100 tamme park, Kultuurimaja park, laste mänguväljakud. Raudtee ja bussiühendus. Väga hea rongiühendus Tartu-Tallinn suunal ja rahuldav bussiühendus naaber asulatega. - Vaba elamispinna, kruntide olemasolu Kohalik omavalitsus soosib piirkonna arengut	Vähene turism - pole leitud võimalusi siseturismi arendamiseks. Paiknemine Tapa valla piiril. Piirkond jääb eemale valla keskusest, maakonnakeskusest, suurematest maanteedest Piirkonna väiksemates külates üldine elukeskkond kehvem. Hüljatud, lagunenud hooned, teede seisukord kehv, liikumisvõimalused kasinad Puudulikud vaba aja veetmise võimalused vanemaelastele Killustatus. Piirkonnaülese kogukonna meelsuse, ühtsuse puudumine. Kodanikuühenduste (küla ühendused) küsitav jätkusuutlikkus. Tamsalu kultuurimaja, kui Lääne-Virumaa suurima kultuurimaja, potentsiaal on kasutamata. 100 tamme pargis väljaarendamata tehniline võimekus ürituste korraldamiseks Töökohtade vähesus ja madalad sissetulekud. Kvalifitseeritud töökohtade- ja tööjõu puudus. Gümnaasiumi kooliastme kadumine. Koolil keeruline leida kvalifitseeritud õpetajaid ja laste arv väheneb. Kergliiklusteede vähesus väljaspool Tamsalu linna. Uudeküla- Porkuni kergliiklustee välja ehitamata. Ettevõtluskeskkonna halvenemine. Suurte

	ettevõtete kadumine.
Välised võimalused	Välised ohud
Hoogustunud siseturism Eestis. Raudteeühenduse elektrifitseerimine Tallinn – Tartu liinil. Aktiivne kogukondlik suhtlemine väljaspoolt Tamsalu lähipiirkonda ja ka PAIK piirkonda; Laialdasema, sh rahvusvahelise info liikumine ja võimalused. Erinevate tegevus- ja investeringutoetuste taotlemise võimalus - PAIK, KÜSK, KOP jt võimaluste ja vahendite kasutamine ja koostöö kohaliku omavalitsusega piirkonna arendamiseks. Üldine majanduskeskkond soodustab maal elamist ja töötamist. Palju töist tegevust siirdub nõ kontorist välja ja tekib uusi teadmisi, oskusi ja harjumusi töö korraldamiseks distantsilt - kaugtöökohad Tamsalu keskuseala arendamine – Tamsalu keskosa muutmine ühtseks tervikuks. Tamsalu halduskeskuse vabade ruumide välja arendamine. Hoones palju vabu ruume. Tapa kaitseväge linnaku lähedus – potensiaalsed töökohad, teenused, elukohtade vajadus.	Linnad ja teised suuremad tõmbekeskused. Üldine majanduskeskkonna halvenemine, erinevate kriiside tagajärjel, töötuse ja tööjõupuuduse kasv. Teenuste vähenemine ja kaugenemine. Ääremaastumise üldise tendentsiga kaasnev teenuste kaugenemine Kohalik omavalitsus ei soosi piirkonna arengut Poliitiline julgeolek. Tapa kaitseväge linnaku läheduse ohud välisjulgeoleku olukorra muutumisel. Regionaalsed prioriteedid – rongiliikluse piiramine (peatuste vähenemine). Riigi poolsete toetuste vähenemine (huvihariduse rahastus jne.). Koolivõrgu ümberkorraldamine – väiksemate koolide või kooliastmete kadumine.